

Achtergrond

Met de invoering van passend onderwijs zijn de voormalige clusters 3 en 4 van het (voortgezet) speciaal onderwijs bestuurlijk toegevoegd aan de samenwerkingsverbanden voor primair en voortgezet onderwijs. Daarbij gaat het om het onderwijs aan en de ondersteuning van leerlingen met lichamelijke en/of verstandelijke beperkingen, langdurig zieke leerlingen en leerlingen met ernstige gedragsproblemen en/of psychiatrische problematiek. Samenwerkingsverbanden zijn vrij geworden om de verwijzingsprocedures met betrekking tot deze leerlingen vorm te geven, evenals de toekenning van extra ondersteuning en de inzet van extra budget. Voor de ondersteuning van leerlingen met een visuele, auditieve of communicatieve beperking geldt een andere regeling. Dit in verband met de relatief kleine aantallen leerlingen met dergelijke beperkingen en om de specialistische expertise die daarbij nodig is te kunnen borgen. De instellingen die hierbij betrokken zijn (voorheen cluster 1 en 2) maken in bestuurlijk opzicht geen deel uit van de samenwerkingsverbanden. De instellingen werken met een eigen, landelijke, systematiek voor het bepalen van de best passende ondersteuning voor de leerlingen.

De samenwerkingsverbanden po en vo hebben de opdracht te zorgen voor een dekkend aanbod aan voorzieningen voor leerlingen met extra ondersteuningsbehoeften. Daarbij is het van belang dat ook voor leerlingen met een visuele of auditieve beperking of een taalontwikkelingsstoornis de ondersteuning goed is geregeld. Scholen in de samenwerkingsverbanden kunnen voor hun leerlingen een beroep doen op ondersteuning door genoemde instellingen. Na overleg tussen de medewerker van de instelling, de school, ouders en eventueel de leerling zelf, bepaalt de Commissie van Onderzoek (CvO) die aan de instelling is verbonden of de leerling in aanmerking komt voor een plek in het speciaal onderwijs of voor ondersteuning in de reguliere school.

Wat zijn de gevolgen van passend onderwijs voor het onderwijs aan en de ondersteuning van leerlingen met een visuele of auditieve beperking en/of een taalontwikkelingsstoornis in het (regulier) primair en voortgezet onderwijs?

Voor leerlingen met een visuele beperking zijn de gevolgen niet groot.

Voor de leerlingen met een visuele beperking zijn de gevolgen van de invoering van passend onderwijs niet groot. Qua systematiek is er niet zoveel veranderd. Er zijn ondersteuningsarrangementen ontwikkeld. Scholen voor regulier onderwijs krijgen in combinatie met een arrangement voor een leerling ook de beschikking over een budget dat zij kunnen inzetten om de leerling beter te ondersteunen. Dat laatste was ook vóór de invoering van passend onderwijs het geval. Ouders, leraren, intern begeleiders en ondersteuningscoördinatoren die aan het onderzoek meewerkten, zijn goed te spreken over de ambulante onderwijskundige begeleiding. Uit het onderzoek blijkt dat ambulant begeleiders positief zijn over de mogelijkheden van reguliere scholen om leerlingen met een visuele beperking onderwijs te geven. Ook vindt de overgrote meerderheid dat deze leerlingen leerprestaties halen die bij hun leerpotentieel passen en dat het welbevinden van de leerlingen voldoende is. De belangrijkste veranderingen die worden genoemd in de gesprekken: de invoering van arrangementen, duidelijker momenten waarop wordt geïndiceerd en meer gestructureerde evaluatie van de ondersteuning.

Voor leerlingen met een auditieve of communicatieve beperking zijn de gevolgen groter.

Voor de leerlingen met een auditieve of communicatieve beperking lijken de gevolgen van passend onderwijs groter. De systematiek is veranderd en het 'rugzakje' is afgeschaft. Voor leerlingen in het regulier onderwijs bestaat nu een licht en een medium arrangement. Ambulant begeleiders geven aan dat zij maatwerk kunnen bieden, maar de overgang van een medium naar een licht arrangement kan voor leerlingen en hun ouders een grote stap zijn. Daarbij missen sommigen de flexibiliteit die het rugzakje bood door het budget dat aan de school

werd toegekend. Het gevolg is nu dat bijkomende problematiek ofwel vanuit de basisondersteuning van de school moet worden aangepakt ofwel via extra ondersteuning vanuit het samenwerkingsverband. Dit omdat de ondersteuning vanuit de instellingen alleen betrekking heeft op problematiek die samenhangt met de auditieve of communicatieve beperking van de leerling. Zo is dat met de invoering van passend onderwijs ook beoogd. De ambulante begeleiders zijn kritischer over de mogelijkheden van scholen voor regulier onderwijs om leerlingen met een auditieve beperking of taalontwikkelingsstoornis onderwijs te geven dan hun collega's zijn over de mogelijkheden om leerlingen met visuele problematiek onderwijs te geven. Ook zijn zij kritischer over de vraag of de leerlingen in overeenstemming met hun leerpotentieel presteren en over de vraag of hun welbevinden voldoende is. Daarbij kan overigens niet worden gesteld dat deze kritische houding met passend onderwijs te maken heeft.

Aandachtspunten

- Een aandachtspunt dat uit het onderzoek naar voren komt, is onduidelijkheid rond de ontwikkelingsperspectiefplannen (OPP's). Hoewel er vanuit de instelling een begeleidingsplan wordt opgesteld, bleek uit de gesprekken dat niet voor alle leerlingen met visuele, auditieve of communicatieve problematiek een OPP is opgesteld. Voor ouders is het niet altijd duidelijk wie voor het OPP verantwoordelijk is en wat ermee gedaan wordt.
- Een ander aandachtspunt is dat ouders verwachten dat ondersteuning als een totaalpakket wordt geleverd. Is er sprake van bijkomende problematiek, dan hebben niet alle ouders er begrip voor dat die problematiek niet vanzelfsprekend tot het terrein van de ambulante begeleider wordt gerekend. Daarbij komt dat de CvO de te leveren ondersteuning afmeet aan een combinatie van factoren: de ernst van de beperking, de ondersteuningsbehoefte van de leerling en de ondersteuningsbehoefte van de school. Bij leerlingen met een auditieve of communicatieve beperking is dit een belangrijke verandering die met passend onderwijs te maken heeft. De beslissing van de CvO is daardoor niet altijd voor iedereen inzichtelijk. Hier lijkt in ieder geval qua communicatie verbetering mogelijk.

Reflectie

- *Zijn toename van problematiek en werkdruk toe te schrijven aan passend onderwijs?*
Door verschillende deelnemers aan het onderzoek wordt gewezen op een toename van problematiek bij leerlingen, zowel in het regulier als het speciaal onderwijs. Dergelijke signalen waren er echter ook ruim vóór de invoering van passend onderwijs al. Uit onderzoek bleek destijds dat toegenomen aandacht voor het signaleren van problemen en de mogelijkheden om extra bekostiging te krijgen op basis van indicatiestelling belangrijke oorzaken waren. Ook wordt door deelnemers aan dit onderzoek gewezen op een toename van werkdruk in het onderwijs, grotere klassen in het basisonderwijs en bezuinigingen op de formatie. Dergelijke ontwikkelingen worden vaak in verband gebracht met passend onderwijs, maar moeten vooral worden toegeschreven aan eerdere bezuinigingen. De gemiddelde groepsgrootte lijkt inmiddels iets te dalen. Het is dan ook de vraag in hoeverre de ervaren toename van problematiek en werkdruk mag worden toegeschreven aan passend onderwijs.
- *Samenwerking tussen de voormalige clusters 1 en 2 en de samenwerkingsverbanden passend onderwijs*
Deelnemers aan het onderzoek zijn doorgaans positief over de ondersteuning die aan leerlingen met een visuele, auditieve of communicatieve beperking wordt gegeven op de reguliere school. Hierbij is expliciet vermeld dat de ambulante begeleiders over specifieke deskundigheid en expertise beschikken. Het lijkt dan ook van belang dat deze deskundigheid en expertise bewaard blijven, maar dat er tevens met samenwerkingsverbanden wordt gekeken naar het geven van ondersteuning bij bijkomende problematiek van een leerling. Immers, een samenwerkingsverband is verantwoordelijk voor het realiseren van een dekkend aanbod voor alle leerlingen, zo ook voor leerlingen met een visuele, auditieve, of communicatieve beperking. Afstemming met samenwerkingsverbanden is dan ook een belangrijk aandachtspunt voor de toekomst.

Meer informatie

Het onderzoek maakt deel uit van het door het Nationaal Regieorgaan Onderwijsonderzoek gefinancierde onderzoeksprogramma Evaluatie Passend Onderwijs 2014-2020.